

Prevence špatného zacházení s dítětem v ordinaci praktického lékaře

Špatné zacházení s dítětem (child maltreatment) je dnes nově užívaným pojmem zahrnujícím všechny typy špatného zacházení s dítětem. Spadá sem tedy jak syndrom zneužívání a zanedbávání dítěte, tak také formy komerčního sexuálního zneužívání dětí, situace, kdy jsou děti v roli svědků domácího násilí apod. Prevence špatného zacházení s dítětem je prevencí nejen všech forem interpersonálního násilí na dětech, jak jednoznačně konstatovalo OSN, nejvyšší autorita v oblasti práv dětí, ale také WHO; je také prevencí suicidálního a autodestruktivního chování dětí. Počet dětí ohrožených špatným zacházením je vysoký, stejně jako počet dětí se záměrně poškozujícími, a proto panuje jednoznačný konsenzus odborníků nad prioritou prevence násilí nejen v lékařské ordinaci.

Každé dítě je pro svého rodiče tou nejdůležitější osobkou a není sporu o tom, že potřebuje jejich lásku, jistotu a pocit bezpečí. Méně se již hovoří o tom, že každé dítě také potřebuje znát hranice neboli limity, jak se chovat, protože v opačném případě zkoumá své hranice typickým zlobením, které může a nemusí vést ke špatnému zacházení. Osobnost lékaře, jeho zaujetí pro „zájem“ dětí a proaktivní postoj k násilí sehrávají významnou roli právě v otázkách prevence špatného zacházení s dítětem.

Preventivní prohlídky dětí splňují roli primární prevence špatného zacházení, a nemáme na mysli jenom medicínskou stránku věci, ale také zájem rodiče na rozsahu a formě prohlídky, který může významně přispět k budování partnerského vztahu s praktickým lékařem pro děti a dorost. Partnerství rodiče s lékařem se stává nejen nejlepší prevencí, ale přerůstá dokonce v podporu rozvoje dítěte v jeho nejlepším zájmu a dostává se tak do pozitivního rozměru podpory zdraví. Rodiče, kteří jsou partnerem lékaři svého dítěte, mají vyšší šanci dostat více cílených informací a instrukcí týkajících se vývoje dítěte a tvorby podnětného prostředí. Kromě toho může lékař upozornit, že pro dobrou výchovu dítěte je třeba, aby i rodiče měli saturované svoje potřeby, které bývají zejména při výchově malých dětí v pozadí, a v dlouhodobém horizontu se tak stávají potenciálním rizikem frustrace a nenaplněných očekávání. Ty bývají zdrojem stresu a nespokojenosti, mohou také nastartovat špatné zacházení s dítětem. V ovzduší důvěry a partnerství může lékař doporučit rodičům využití poraden či kurzů pro zvyšování mateřských či otcovských kompetencí, nebo tréninky zvládání konfliktů, překonávání stresu, ovládání vzteku, a samozřejmě také doporučit dělbů času pro kultivaci sama sebe a utváření partnerského vztahu.

Špatné zacházení s dítětem vyžaduje v praxi multioborový přístup a spolupráci se sociálními službami, rodinou a komunitní nabídkou např. klubové činnosti k výměně zkušeností rodičů z výchovy dětí a řešení problémů. Role lékaře je v takovém týmu hlavní, protože díky znalostem definuje vývojové potřeby dítěte, rodičovské kompetence a umí provést vyhodnocení rizikovosti situace (risk assessment).

V České republice sice existuje, ale připravuje se významné rozšíření nabídky programů pozitivního rodičovství, které za „supervize“ dětských lékařů má šanci zajistit ochranu dětí před špatným zacházením. Špatné zacházení dítěte poznamenává a zanechává následky na celý život. Ty významně zhoršují kvalitu života a při jejich řešení znamenají nepřiměřenou ekonomickou zátěž. Kromě toho bolest na duši dítěte přetrvává celý život a leckdy poznamenává křivdou vyjádřenou slovy „proč právě já jsem se narodil tam, kde se ke mně všichni chovali tak špatně, a nikdo – ani ta doktorka mi nepomohla, byla asi úplně slepá“.

Všem čtenářkám a čtenářům přeji v „zájmu“ dětí, aby nebyli v roli slepých, hluchých a nevědoucích lékařek a lékařů ve své ordinaci.

Eva Vaníčková
poradkyně ministra
pro lidská práva a menšiny

MUDr. Eva Vaníčková, CSc.

UK v Praze, 3. LF

Rathořská 15, 130 00 Praha 3

eva.vanickova@lf3.cuni.cz
